

פרק VII: ילדות בצל האימה (קטע)

...הנגיעה הראשונה בנושאים אישיים שלי, ומה שהחל את התהליך הטיפולי, היתה שאלתו של

נון: "על מה מתישב לך הקטע של האלימות"...

ידעתי בדיוק על מה התישב לי הקטע של האלימות: הוא הקים לתחייה את אביה של הילדה שהייתי פעם, ונגע במה שהיה קבור עד אז עמוק בפנים. ונון, עם יכולת האבחנה שלו, קלט הדים למאיה הקטנה, שאל ודחק בי לדבר ולספר, וממש התאים לי ש'יוציא' ממני הכל, בדיוק כמו בפנטזיות הילדות שלי.

עד היום איני מצליחה להסביר לעצמי את אבא שלי ואת הסתירות באישיותו, והמילה "מטורף" היא היחידה שמחברת לי את הקצוות הרחוקים כל-כך אחד מהשני, ואת השניות שאינה מתישבת עם כל הגיון שהוא. זו מילה שמצד אחד סוגרת את סימני השאלה שלי וכביכול מרגיעה, אך במקביל מותירה את תיסכולי בעיני, כי אינה מסבירה דבר. מעבר לכך - עצם תיוגו כמטורף מסיר מעליו את האחריות למעשיו, או לפחות מפחית מאשמתו בתואנה של אחריות מופחתת, הנחה שאינו ראוי לה.

אבא שלי היה בראש ובראשונה אבא, ובתוקף הנסיבות - גם לא מעט אמא. הוא היה מורה בבית-ספר יסודי, ובתור שכזה מצא עצמו על תקן עקרת בית מתוסכלת, ולרוב גם חד-הורית, כי אמא שלי חיה רק למען עצמה, בגדה בו על ימין ועל שמאל, נעלמה למשך לילות, ימים ושבועות, והשאירה לו את עבודות הבית והטיפול בשני ילדיו הטרחנים. בעצם אני יכולה להגיד שאבי היה אימי המינקה, ואולי מכאן תחילתה של התחושה שאהב אותי. היום איני בטוחה גם באהבה ההיא, ולעיתים נראה לי שכל מה שעשה בא אך ורק כדי להוכיח לעולם את מידותיה השליליות, ולהתהדר בתחושת ההקרבה והמסכנות שלו.

בימים בהם היתה בבית, המריכות ביניהם היו בלתי נסבלות, ולא אחת הפצרתי בהם להתגרש ולשים קץ למהומות. אבל אבא שלי אמר 'תמות נפשי עם פלישתים', ונהנה להתפלש ברפש ולרחם על עצמו ולו רק כדי לגרום לה סבל, ו'אם האמא הזונה שלך רוצה ללכת, שתלך, אבל היא לא תקבל אפילו פרוטה שחוקה אחת'. והיא לא הלכה אלא רק ברחח מידי פעם.

כך, לכודים מתוך בחירה, המשיכו למרר זה את חייה של זו, עד שהיא נכנעה וויתרה על הכל, ועזבה את הבית סופית. ולא שהיתה סיבה לדאגה, כי תמיד מצאה מישהו שתמך בה ומימן לה מגורים ובגדים, ואפילו נסיעות לחו"ל בימים הרחוקים בהם רק העשירים הרשו לעצמם לסוע.

אבא שלי השתגע מזה, כי אחרי בריחתי מהבית גם היא חמקה לו ואפילו חיה טוב, והוא נשאר זועם ושונא וללא שום שק חבטות תורן, כי אחי היה מחוץ לתחום, לפחות ככל שנוגע לחבטות פיזיות.

שנים אחדות לפני שנפטר, בהיותו בן למעלה משבעים, גייסתי את כל כוחותי ובאתי לבית ההוא כדי להרחיק ממנו את אלבומי התמונות הישנים שלי, השריד האחרון שנותר שם ממני. החלפנו משפטי נימוסין אחדים, ובלי משים, ואולי עם, הזכרתי את אמא שלי. הוא, כמו לא עברו מליון שנים וכמו לא היו חיים אחרים מאז, ניצת בשנייה:

- לא מוכן לשמוע אף מילה על האמא הזונה שלך

זינק ממקומו ורץ בשעטה במעלה המדרגות לחדר השינה

- תיכף אראה לך משהו

לא חלפו דקותיים והוא ירד, ארשת ניצחון על פניו ובידו גלוייה:

- ספטמבר '67 - הצביע על התאריך - זאת אמא שלך! הבעל שלך שוכב פצוע בבית-חולים והיא מטיילת לה בעולם ושולחת לך גלויות מאיטליה! הנה לך, זאת אמא שלך!
- מספיק כבר - צעקתי עליו בחזרה - אני לא מוכנה לשמוע את זה יותר. אם אתה רוצה להמשיך לשנוא אז בבקשה, אבל אני לא מוכנה לשמוע יותר. מספיק הרסת לי את החיים עם השנאה הזאת שלך. די!

הצלחתי להשתיק אותו, אבל קלטתי פתאום איך האיש הזה ניזון משנאה, ומזין אותה, ונאחז בה. עשרים שנה שמר על הגלוייה ולא הרפה, ושלב ממנה חיים.

זה היה קטע מורכב כי בחלקו הרגשתי נפלא: בפעם הראשונה הצלחתי לעמוד מולו חזקה והחלטית, להציב לו גבול ברור ולהשתיקו, אלא שבמקביל נמלאתי עצב תהומי, כזה שלא הכרתי מעודי. לא פחד, לא כעס, רק עצב טהור. ראיתי אותו בעיניים מפוכחות ובמלוא כיעורו, והבנתי שלא היה לי שום סיכוי מול הראש החולני שלו, והפגיעה שפגע בי היתה הרבה מעבר לפגיעה הפיזית. לא היה לי סיכוי מול אדם שמונע על-ידי שנאה ומוצא פורקנו ברמיסת האחר. לא היה לי סיכוי מול אבא שהשקיע את היכולת היצירתית הבלתי-נדלית שלו בחידושים והמצאות לפגיעה בזולת, אבא שיכול היה לכתוב ספר עב כרס שכותרתו "איך לממש על הילדה שלך כל מה שבראש המעוות שלך מבלי להתפס".

בעניין זה גילה מקוריות ראויה להערצה, ובה בעת - תרם תרומה נכבדה לפיתוח כישורי המשחק, הדמיון והאילתור שלי. לא זו בלבד שכפה עלי שותפות פאסיבית בקשר השתיקה, אלא הגדיל עשות ודרש ממני להמציא הסברים חלופיים לאמת, במקרים בהם השאיר עלי סימנים חיצוניים שהיו עלולים לגרור בעקבותיהם שאלות ותמיהות.

ניצני כשרון האילתור שלי ביצבצו לראשונה עם סיום כיתה ד', בבוקר היום השני של חופשת הקיץ. סיימנו את ארוחת הבוקר, והגיע תור הקפה שלו והקקאו שלי ושל שי. הוא העמיד את

הקומקום החשמלי על השיש שמאחורי כסאי, הכניס את התקע, הורה לי להוציאו משירתחו המים והלך להתגלח. דיברתי עם שי, וצחקנו, והדקות חלפו להן מבלי משים ופתאום שמענו שאגה מפתח המטבח:

- מטומטמת אחת, את לא רואה שהמים רותחים?! או שאולי את רואה ולא איכפת לך? ואולי בכלל נדמה לך שהם עוד לא חמים?

ועם כל משפט הלך קולו וגבר ופניו נעשו אדומים ושפתיו צרות ולא הייתי מסוגלת להוציא מילה מהפה.

- אין לך מה להגיד, הא? אמרתי לך להוציא את התקע, נכון? נכון?! תעני לי!
- נכון.

- אז מה קרה? את מצפצפת עלי, הא? את חושבת שאני מטומטם ולא יודע?! את מצפצפת עלי!

- אני מצטערת אבא. לא שמתי לב שהם רתחו.

- לא שמתי לב! בטח חשבת שהם עוד קרים, מה? את חושבת שהם עוד קרים, אה? בואי נראה כמה הם קרים.

בעודו ממשיך וצורח חצה את המטבח בשלושה צעדי ענק, תלש את הקומקום בפראות מהשקע ושפך עלי את המים הרותחים.

- הם עוד לא חמים, נכון? נראה אותך אומרת עכשיו שהם לא חמים. נו, תגידי, נשמע אותך גיבורה שלי.

שי התחיל לבכות, ואני ישבתי משותקת ולא הרגשתי דבר חוץ מאימה. הוא המשיך לצרוח עלי ולקלול: טיפשה אחת, מתי כבר תתחילי לשמוע בקולי, תראי מה עשית לי, והכל בגללך, ועוד ועוד ועוד מילים שעשו לי רעש נוראי בראש. ואז נזכר פתאום שיש צורך ב'בקרת נזקים' והקים אותי על רגלי. כל לבושי באותו יום קיץ חם הסתכם בשמלת כתפיות דקה שלא הסתירה כלום, ותוך דקות יכולנו לראות את צידו הימני של גופי הולך ומשנה ציבעו לאדום, ועל הכתף, היד והרגל החלו לבצבץ שלפוחיות מגעילות. פה ושם נראו כתמים אדמדמים קטנים גם בצד השמאלי, אבל כל אלה היו כאין וכאפס לעומת הכוויות באיזור המפסעה. המים ששפך החליקו על אברי החשופים והצטברו על מושב הכסא, ודקות הנצח של ישיבה מאובנת בשלולית הגיהינום הרותחת הפכו את הפגיעה שם קשה יותר מבשאר חלקי הגוף.

- לכי להחליף בגדים - הדף אותי בכוח לכוון חדרי - למה את מחכה? נמאס לי ממך. אני כבר לא יכול איתך יותר!

בקושי הצלחתי ללכת בגלל הכאבים במפסעה, אבל שמחתי להתרחק ממנו ומהמילים שלו.

רק כשדיברתי עם נון קלטתי עד כמה היה הכל מעוות ואיזה חותם הרסני הטביע בי, ואיני מתכוונת לפגיעות הפיזיות, כי אלו כבר מזמן הגלדו. הנה אני - אישה בוגרת ומפוכחת, מספרת

על אירוע שאין לו כפרה ולא מחילה ושום הצדקה שבעולם, ואני יודעת זאת, אבל רק בראשי. כשסיפרתי לנון, שהיה הראשון לחלוק עימי את כלימת העבר, עדיין הצדקתי את אבא שלי. עדיין אמרתי כמו אותה ילדה קטנה: "אבל לא שמעתי בקולו". אני חושבת שלא היה זה רק הצורך להצדיק אותו, ולא רק רגשי האשמה ששתל בי, אלא בעיקר ההכרח לעשות סדר בדברים. למצוא איזשהו קשר בין המעשים שלי לבין מה שנחת עלי, ובכך למנוע את העונש הבא. השיטה נכשלה והכזיבה, וככל שניסיתי - לא הצלחתי לרצותו, ותמיד סיפקתי לו סיבות לכעוס עלי.

מצאתי בארון בגדים יבשים: גופיה, תחתונים ומכנסיים קצרים, וכשניסיתי להתפשט הכאב היה נורא כל-כך עד שנעלמתי משם, וכשאבא שלי נכנס לחדר יכולתי רק להשקיף מהצד. - דינה! - שאג - כושית מלולכת אחת! תבקשי סליחה! אם את רוצה שאעזור לך, תבקשי סליחה!

אני לא זוכרת מתי בדיוק נכנסה דינה הכושית לבית שלנו ולחיים שלנו, ובעיקר לראש ולנשמה שלי, אבל אני יודעת מהיכן באה. היא נולדה מתוך מחזור סיפורים לילדים שכתב צבי ליברמן, ואשר ראה אור בהוצאת "קרית-ספר" בשנת תש"ו. דינה, גיבורת הסיפורים, היתה ילדה חמודה, שוכבה ומרבה בתעלולים, ובאחד הימים, בעודה אוכלת תותים שהבשילו על העץ בחצרה של עדה, הפכה שחורה מהמיץ, היא ושמלתה הלבנה. כשרצתה לשוב לביתה, הוריה לא איפשרו לה להכנס כי לא הכירוה:

- דינה לבנה ושמלתה לבנה, ואת שחורה! - אמרה האם - את בודאי ילדה כושית. כולך שחורה. יצאה דינה מהבית, התחבאה ליד הלול ובכתה, וההורים דיברו ביניהם ונאנחו: - מה קרה לדינה שלנו? באה איזו ילדה כושית, אך דינה שלנו איננה. בסופו של דבר התרחצה דינה היטב במים ובסבון, חזרה הביתה והבטיחה: - מעתה, כשאוכל תותים אזהר ולא אהפוך עוד לכושית. תמיד אהיה דינה לבנה, טהורה, נקיה!

אבא שלי, שהיה מורה ומחנך בישראל, גידל אותנו על טהרת הספרות העברית, וכנראה משום שהיה גם אכזר וסדיסט - הלך שבי אחר הסיפור הגזעני, וגייס אותו לצרכיו המופרעים. הייתי לו שתי ילדות בגוף אחד: מאיה הלבנה, הטהורה והנקיה, ודינה הכושית, המלוכלכת והרעה. ההפרדה שעשה חילחלה אט אט לתוכי, עד כי גם בחוויה שלי הפכה ליישות בלתי שייכת לי. הרגשתי אותה זרה ומרוחקת, חלק נפרד ממני עם רגשות ורצונות משלה ועם כוח וחוזק שלא הכרתי בעצמי. למדתי להשתמש בה, להעלם כשפניו הפכו רעים, להביט בנעשה, לשמוע, ולא לחוש מאומה. הוא קרע את נישמתי - מילולית - ואולי נתיב הבריחה שסימן לי בלי דעת, הוא שהציל אותי בסופו של דבר. כל מה שעשה בי החליק עלי כמו מי הקומקום ששפך, אבל בו בזמן נאגר ולכד את דינה הכושית בשלולית רותחין צורבת. בדרך נפגעת קצת, אבל היו אלה רק

כוויות מדרגה ראשונה, לא כמו אלה העמוקות, הכואבות והמצולקות שלה. והקרע שקרע בי אוחה בכאב רב וביסורים קשים רק לאחרונה, בטיפול אצל שרי. לא יכולתי להרשות לעצמי להיות רעה. לא העזתי להכאיב לו בחזרה, להתנקם ולפגוע, ודינה הכושית היתה לי לרשות המבצעת. היא, שספגה את מרבית האכזריות והשנאה והכאב הפיזי, פרקה את המטענים בכל דרך אפשרית, לרוב בדרכים שפגעו בה - בי - בנו. ידעתי עמוק בפנים שהיא קשר שקשרנו אבא שלי ואני, מזימה אפלה שנתנה הכשר לדו-קיום הבלתי אפשרי של הרע והטוב, ושל הרעה והטובה. הוא קבע והכתיב את כללי המשחק ואני אימצתי אותם, ואפילו המורים דיברו על שתי ילדות: האחת מלאכית, חרוצה, שקדנית ומנומסת, והשניה מתחצפת ולא לומדת, מכה, מקללת וגונבת. מעולם לא הסגרנו את דבר קיומה לאף אחד, לא אבא שלי ולא אני, מה שעשה לי קצת בעיות בבית-הספר, כי ההערות והציונים היו על שמי ואני היא שנשלחתי דרך קבע לחדר המנהל, אבל היה זה הרע במיעוטו.

- שמעת אותי, כושית מטומטמת אחת? אני מחכה לשמוע את ה'סליחה' שלך!
דינה הכושית לא היתה אחת שנכנעת ומתרפסת, והלקסיקון שלה לא כלל את המילה 'סליחה', אבל אני הייתי ילדה טובה:

- סליחה, אבא, רק שכחתי את הקומקום. אני מבטיחה לא לשכוח יותר.
הלחישה הכנועה שלי פעלה עליו כבמטה קסמים. הוא חזר ללבוש את פרצוף האב הרחמן, התקרב אלי ועזר לי להסיר את בגדי הרטובים. התחתונים נדבקו לירכיים ולאזור המפסעה שטרם צימח שיער, שמעתי את דינה הכושית נאנקת מכאבים ובוכה כשהעור העדין נתלש מבשרי, ואילו אני עמדתי שם מרוחקת, אילמת ואדישה, עת הלביש אותי בבגדים נקיים ויבשים.
- צריך לקחת אותך לקופת-חולים, זה נראה לא טוב - אמר בשקט וליטף את ראשי.
- בסדר, אבא.

- אני אכין לך קקאו ובינתיים תחשבי מה להגיד לרופא.
אני לא יודעת אם היתה זו אכזריות או חוסר האונים שלו כשעמד פתאום מול תוצאות מעשיו, אבל באותן פעמים בהן פגע בי עד כדי צורך בהתערבות רפואית, הטיל עלי את תפקיד המספר.
- עד שלא יהיה לך הסבר משכנע בשביל הרופא - אמר - לא אקח אותך אליו.
זה הלך לי די בקלות, מה גם שהפיצוי היה בדרך, וכשחזר אלי עם כוס קקאו חם, כבר היה לי תסריט חלופי למציאות.

- אני אגיד לרופא שהתעצלתי לקום ומשכתי את החוט בישיבה, ואז הקומקום התהפך ונשפך עלי.

היה זה סיפור מתקבל על הדעת, כי השיש עליו ניצב הקומקום היה מאחורי הכסא שלי, ובכלל, הוא נשמע הגיוני כי הרי הייתי ילדה כזאת - פגע רע, ועצלנית, ואף פעם לא ניתן היה לסמוך עלי.

התמורה לא אתרה לבוא, ושביעות הרצון שנמרחת על פניו היתה שווה כל מחיר:
- זאת מאיה שלי, ככה אני אוהב אותך, אפילו אני לא הייתי יכול לחשוב על סיפור מוצלח יותר
מזה.

איזה אושר ואיזו גאווה, וכבר כלום לא היה חשוב וכל הרע נמחק.
- זה מה שתגידי לכולם, ואף פעם - אצבעו המורה כוונה באזהרה אל פני - אף פעם בחיים שלך
אל תעזי לספר לאף אחד מה היה, כי בלאו הכי לא יאמינו לך.
בטח שלא. אני לא מטומטמת שאביא עלי ביודעין את חמתו, ואני לא צריכה שיקראו לי
'שקרנית'.

שי ראה הכל אבל הוא היה רק בן ארבע, והצלחנו לתכנת לו את הראש. הוא ניסה להגיד
ולשאול 'למה אבא שפך על מאיה' אבל אבא שלי היסה אותו ב'מאיה שפכה ואבא עזר לה
וטיפל בה', ואחרי ששמע את הסיפור המפוברק מספיק פעמים - הצטרף אף הוא לגירסה שלנו.
הרופא לא הראה כל סימן של פקפוק בדברי, העמיד אותי על שרפרף לבן, הפשיט אותי מכל
בגדי והחל לטפל בכוויות. מאחורי וילון סגור מעברו השני של החדר נשמעו צעקות כאב של
אישה, ואבא שלי אמר בגאווה לרופא:

- נו, מה אתה אומר על הבת שלי? ראית כבר פעם גיבורה כזאת? כל-כך קטנה ולא בוכה.
הייתי מאושרת, ואפילו קיבלתי פרס: מיד כשהסתיים הטיפול וכל האזורים הכוויים היו
משוחים, וידי ורגלי היו חבושות תחבושות חומות, אבא שלי רשם אותי לספריית "בורוכוב"
הצמודה למרפאה, ומאז ועד להחלמתי החלפתי תחבושות וספרים בקצב מסחרר. קראתי המון
כי בקושי יכולתי לזוז, ובטח שלא לצאת לשחק בחוץ, ואבא שלי סידר לי במרפסת מיטה
מתקפלת עשוייה מוטות עץ ויריעת ברזנט. העברתי בשכיבה את מרבית ימי החופש הגדול,
ולקראת סיומו כבר הלכתי לבדי למרפאה, ותמיד היתה לי תחושה שכולם נועצים מבטים
בתחבושות החומות. רציתי תחבושות לבנות כי הן נראות קצת כמו גבס, ורציתי שיהיה לי גבס
כמו לשי, אבל הרופא אמר שאין לו.

שי נולד עם בעייה ברגלים ואמא שלי נשארה איתו בבית שנה שלמה, ואני דמיינתי את עצמי עם
גבס לרגלי, או עם ברזלים מחוברים לנעליים גבוהות, שוכבת במיטה וההורים יושבים לידי,
מלטפים את ראשי וקוראים לי סיפורים. לפעמים אפילו התלוננתי על כאבים בקרסול או בברך,
אלא שהם פטרו אותי בזילזול: 'את סתם מקנאה בשי'. תמיד האשימו אותי שאני מקנאה,
במיוחד כשחזרתי להרטיב בכיתה א'. זה היה דבר המחנך, וזה מה שלאמא שלי היה נוח
להאמין, כי היא לא רצתה לדעת את האמת.

למרות הכל, היה זה החופש הגדול הכי נהדר בחיים שלי, כי אף אחד לא צעק עלי ולא היכה
אותי, וכל יומיים היה לי ספר חדש מהספרייה [...]